

RECULL DE SENTÈNCIES DEL TRIBUNAL DE JUSTÍCIA DE LA UNIÓ EUROPEA¹

Marina Castells i Marquès
Doctora en dret i investigadora
Universitat Autònoma de Barcelona

SENTÈNCIA DEL TRIBUNAL DE JUSTÍCIA DE LA UNIÓ EUROPEA (TJUE) (GRAN SALA) DE 10 DE JULIOL DE 2018,² SOBRE EL CONCEPTE DE *FITXER DE DADES PERSONALS*

El concepte de *fitxer*, en el sentit de l'article 2, lletra c, de la Directiva 95/46/CE,³ comprèn un conjunt de dades personals —recollides en relació amb una activitat de predicació porta a porta per part de membres d'una comunitat religiosa i consistents en noms, adreces i altra informació relativa a les persones contactades— estructurades segons uns determinats criteris que permetin fàcilment la seva recuperació posterior (par. 62). Això s'explica perquè la Directiva en qüestió no exigeix que les dades personals figurin en fitxes, catàlegs específics o en un altre sistema de recerca (par. 58). L'únic que requereix és que el fitxer s'estructuri amb uns criteris que facilitin l'accés posterior a les dades personals (par. 57). En el cas objecte de litigi no només els membres predicadors són considerats responsables del tractament de dades personals, sinó també la comunitat religiosa a la qual pertanyen (par. 73). La raó és que els primers s'encarreguen de la recollida de dades, però ho fan d'acord amb el fi propi d'aquesta comunitat, que és la difusió de la seva fe. A més, la comunitat religiosa és la que organitza i coordina l'activitat de predicació dels seus membres a través del repartiment de les zones d'activitat dels diferents predicadors (par. 71).

1. Aquest recull exposa les sentències més rellevants del Tribunal de Justícia de la Unió Europea (TJUE) en matèria civil publicades entre els mesos de juliol del 2018 i febrer del 2019.

2. Sentència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea (STJUE) (Gran Sala) de 10 de juliol de 2018, assumpte C-25/17, *Tietosuojavaltuutettu* (òrgan supervisor de la protecció de dades, Finlàndia) amb la intervenció de *Jehovan Todistajat versus Uskonnonlinen Yhdyskunta* (comunitat religiosa dels Testimonis de Jehovà).

3. Directiva 95/46/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 24 d'octubre de 1995, relativa a la protecció de les persones físiques pel que fa al tractament de dades personals i a la lliure circulació d'aquestes dades (*Diari Oficial de la Unió Europea* [DOUE] 1995, L281).

SENTÈNCIA DEL TRIBUNAL DE JUSTÍCIA DE LA UNIÓ EUROPEA
(SALA CINQUENA) DE 7 D'AGOST DE 2018,⁴ SOBRE ELS CRITERIS
D'APRECIACIÓ I LES CONSEQÜÈNCIES DEL CARÀCTER ABUSIU
D'UNA CLÀUSULA CONTRACTUAL

La Directiva 93/13/CEE⁵ no s'oposa a la jurisprudència del Tribunal Suprem segons la qual una clàusula no negociada d'un contracte de préstec celebrat amb un consumidor es presumeix *iuris et de iure* abusiva quan el tipus d'interès de demora aplicable superi en dos punts percentuals el tipus d'interès remuneratori pactat (par. 71). Si bé és cert que aquesta Directiva no permet que una normativa nacional defineixi un criteri que impedeixi al jutge nacional examinar l'eventual caràcter abusiu de la clàusula contractual en qüestió (par. 67), això no succeeix a Espanya. La referida jurisprudència no té força de llei (par. 69), sinó que es limita a proporcionar determinats criteris als tribunals inferiors per a una major harmonització en la interpretació del dret nacional (par. 68), de manera que no és un obstacle per als jutges entrar a valorar el caràcter abusiu de la clàusula quan s'estableix un tipus d'interès de demora diferent (par. 61). La Directiva 93/13/CEE tampoc no s'oposa a la jurisprudència del Tribunal Suprem que determina que, en aquests casos, la conseqüència del caràcter abusiu d'una clàusula consisteixi en la supressió total dels interessos de demora, sense que es deixin de meritar els interessos remuneratoris pactats en el contracte (par. 79). La raó és que, tot i que el TJUE ha reconegut al jutge nacional la facultat de substituir una clàusula abusiva per una disposició supletòria de dret nacional, aquesta possibilitat queda limitada a aquells supòsits en els quals la declaració de la nul·litat obligui el jutge a anul·lar el contracte en la seva totalitat (par. 74).

SENTÈNCIA DEL TRIBUNAL DE JUSTÍCIA DE LA UNIÓ EUROPEA
(SALA SEGONA) DE 7 D'AGOST DE 2018,⁶ SOBRE L'ABAST DEL
CONCEPTE DE *COMUNICACIÓ AL PÚBLIC* EN L'ENTORN DIGITAL

Penjar en una pàgina web una fotografia (protegida pel dret d'autor) obtinguda d'un altre lloc d'Internet, on s'havia publicat prèviament amb l'autorització del titular del dret d'autor i sense mesures restrictives que n'impedissin la descàrrega, consti-

4. STJUE (Sala Cinquena) de 7 d'agost de 2018, assumptes acumulats C-96/16 (Banco Santander, SA *versus* Mahamadou Demba i Mercedes Godoy Bonet) i C-94/17 (Rafael Ramón Escobedo Cortés *versus* Banco de Sabadell, SA).

5. Directiva 93/13/CEE del Consell, de 5 d'abril de 1993, sobre les clàusules abusives en els contractes celebrats amb consumidors (DOUE 1993, L095).

6. STJUE (Sala Segona) de 7 d'agost de 2018, assumpte C-161/17, Land Nordrhein-Westfalen (estat federal alemany del Rin del Nord-Westfàlia) *versus* Dirk Renckhoff (fotògraf).

tueix una «comunicació al públic» a l'efecte de l'article 3.1 de la Directiva 2001/29/CE⁷ (par. 47). En el cas objecte de litigi s'havia publicat en la pàgina web d'un centre d'ensenyança secundària el treball d'una alumna que contenia —amb finalitat merament il·lustrativa— una fotografia realitzada per un tercer i la qual havia estat descarregada d'un lloc d'Internet dedicat a viatges (als operadors de la qual l'autor sí que els havia donat dret d'utilització). Aquesta posició del TJUE es fonamenta en el fet que si una conducta com la descrita no es considerés comunicació al públic, s'estaria dificultant a l'autor l'exercici del seu dret de caràcter preventiu que li permet exigir que es posi fi a la comunicació pública de la seva obra (par. 30). A més, resultaria contrari a l'article 3.3 de la Directiva 2001/29/CE, ja que l'autor no podria exigir una compensació adequada per l'ús de la seva obra (par. 34). Cal recordar que, en tot cas, els estats membres tenen la facultat d'establir excepcions o limitacions als drets reconeguts en els articles 2 i 3 d'aquesta Directiva, sempre que l'ús tingui únicament per objecte la il·lustració amb fins educatius o d'investigació científica i que estigui justificat per la finalitat no comercial perseguida (par. 43).

SENTÈNCIA DEL TRIBUNAL DE JUSTÍCIA DE LA UNIÓ EUROPEA
(SALA SEGONA) DE 13 DE SETEMBRE DE 2018,⁸ SOBRE EL CONCEPTE
DE *SUBMINISTRAMENT NO SOL·LICITAT*

El concepte de *subministrament no sol·licitat*, en el sentit de l'annex 1 (punt 29) de la Directiva 2005/29/CE⁹ (sobre pràctiques comercials deslleials), inclou un comportament per part d'operadors de telecomunicacions consistent en la comercialització de targetes SIM sense haver informat prèviament i de manera adequada el consumidor de la preinstal·lació i preactivació d'uns serveis de navegació per Internet i de contestador, ni tampoc del cost d'aquests serveis (par. 56). En aquest cas, resulta indiferent que el consumidor pogués optar per la desactivació dels serveis en qüestió

7. Directiva 2001/29/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 22 de maig de 2001, relativa a l'harmonització de determinats aspectes dels drets d'autor i drets afins als drets d'autor en la societat de la informació (DOUE 2001, L167).

8. STJUE (Sala Segona) de 13 de setembre de 2018, assumptes acumulats C-54/17 i C-55/17, Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato (Autoritat Garant del Respecte de la Competència i del Mercat, Itàlia) *versus* Wind Tre SPA i Vodafone Italia SPA.

9. Directiva 2005/29/CE del Parlament Europeu i del Consell, d'11 de maig de 2005, relativa a les pràctiques comercials deslleials de les empreses en les seves relacions amb els consumidors en el mercat interior, que modifica la Directiva 84/450/CEE del Consell, les directives 97/7/CE i 2002/65/CE del Parlament Europeu i del Consell, i el Reglament (CE) núm. 2006/2004 del Parlament Europeu i del Consell («Directiva sobre les pràctiques comercials deslleials») (DOUE 2005, L149). D'acord amb el punt 29 de l'annex 1, un subministrament no sol·licitat és «exigir el pagament immediat o aplaçat, la devolució o la custòdia de productes subministrats pel comerciant, però que no hagin sigut sol·licitats pel consumidor».

(ja sia mitjançant una sol·licitud a l'operador de telecomunicacions, ja sia a través de la configuració del seu dispositiu mòbil), atès que —mancat d'una informació clara i adequada— resulta improbable que tingués realment la possibilitat d'exercir aquesta opció (par. 50). A més, no es pot considerar que un comprador mitjà d'una targeta SIM pugui ser conscient, quan l'adquireix, que aquesta conté preinstal·lats uns serveis capaços de generar-li despeses addicionals (par. 52).

SENTÈNCIA DEL TRIBUNAL DE JUSTÍCIA DE LA UNIÓ EUROPEA
(GRAN SALA) DE 13 DE NOVEMBRE DE 2018,¹⁰ SOBRE SI EL SABOR
D'UN ALIMENT POT SER CONSIDERAT COM A OBRA PROTEGIBLE
PEL DRET D'AUTOR

La Directiva 2001/29/CE no permet que una normativa nacional sigui interpretada de tal manera que concedeixi la protecció del dret d'autor al sabor d'un aliment (par. 45). Aquesta posició es fonamenta en el fet que, d'acord amb aquesta Directiva, l'objecte de protecció del dret d'autor ha de poder ser identificat amb claredat i precisió (par. 42) per tal de descartar qualsevol element de subjectivitat que pugui resultar perjudicial per a la seguretat jurídica (par. 41). En la fase actual de desenvolupament científic, això no resulta possible amb els recursos tècnics disponibles (par. 43), a diferència del que succeeix amb una obra literària, pictòrica, cinematogràfica o musical (par. 42). Així, doncs, un sabor no es pot distingir de manera objectiva del sabor d'altres productes d'igual naturalesa, ja que la seva identificació es basa en sensacions i experiències gustatives que són subjectives i variables (par. 42). És per aquest motiu que un sabor no pot ser qualificat com a obra en el sentit de la Directiva 2001/29/CE (par. 44).

10. STJUE (Gran Sala) de 13 de novembre de 2018, assumpte C-310/17, *Levola Hengelo BV versus Smilde Foods BV*.

SENTÈNCIA DEL TRIBUNAL DE JUSTÍCIA DE LA UNIÓ EUROPEA
(SALA PRIMERA) DE 16 DE GENER DE 2019,¹¹ SOBRE EL CONCEPTE
DE *SERVEI DE PAGAMENT VINCULAT A L'EMISSIÓ DE DINER
ELECTRÒNIC*

El concepte de *servei de pagament vinculat a l'emissió de diner electrònic*, a l'efecte de l'article 5.2 de la Directiva 2009/110/CE,¹² comprèn també el seu reemborsament (par. 18). Això s'explica perquè l'emissió de diner electrònic implica de manera incondicional i automàtica un dret de reemborsament (par. 28). En relació amb el cas objecte de litigi, el TJUE considera que una operació de pagament realitzada pel titular de diner electrònic des d'un compte de diner electrònic —obert en una entitat de diner electrònic— a un compte d'un tercer —obert en una entitat de crèdit—, ha de ser considerada com un servei vinculat a l'emissió de diner electrònic (par. 32). També ho és una operació per mitjà de la qual el comprador de béns o serveis (no partícip en el sistema de diner electrònic) transfereix fons a l'entitat de diner electrònic, la qual emet —després de la recepció d'aquests— el diner electrònic a favor del venedor (par. 34).

SENTÈNCIA DEL TRIBUNAL DE JUSTÍCIA DE LA UNIÓ EUROPEA
(SALA PRIMERA) DE 14 DE FEBRER DE 2019,¹³ SOBRE L'ABAST DEL
TRACTAMENT DE DADES PERSONALS AMB FINS
EXCLUSIVAMENT PERIODÍSTICS

Una gravació de vídeo, per la qual queden emmagatzemades les imatges de persones en la memòria d'una càmera digital, constitueix un tractament de dades personals automatitzat en el sentit de l'article 3.1 de la Directiva 95/46/CE¹⁴ (par. 35), de la mateixa manera que també ho és la publicació en un lloc d'Internet d'una gravació que conté dades personals (par. 39). Per tal que es pugui considerar que el tractament

11. STJUE (Sala Primera) de 16 de gener de 2019, assumpte C-389/17, «Paysera LT» UAB (societat lituana que disposa de llicències d'entitat de diner electrònic i llicències d'entitat de pagament concedides pel Banc de Lituània) *versus* Lietuvos Bankas.

12. Directiva 2009/110/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 16 de setembre de 2009, sobre l'accés a l'activitat de les entitats de diner electrònic i el seu exercici, així com sobre la supervisió prudencial d'aquests entitats, per la qual es modifiquen les directives 2005/60/CE i 2006/48/CE i es deroga la Directiva 2000/46/CE (DOUE 2009, L267).

13. STJUE (Sala Segona) de 14 de febrer de 2019, assumpte C-345/17, Sergejs Buivids *versus* Datu Valsts Inspekcija (Agència Estatal de Protecció de Dades, Letònia).

14. Directiva 95/46/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 24 d'octubre de 1995, relativa a la protecció de les persones físiques pel que fa al tractament de dades personals i a la lliure circulació d'aquestes dades (DOUE 1995, L281).

es realitza amb fins periodístics i resultin d'aplicació les exempcions i excepcions de l'article 9 de la Directiva 95/46/CE (sempre que resultin necessàries per a conciliar el dret a la intimitat amb les normes que regeixen la llibertat d'expressió), és necessari que la gravació i la publicació posterior del vídeo tinguin com a única finalitat la divulgació al públic d'informació, opinions o idees (par. 69). Aquestes exempcions i excepcions no només s'apliquen a les empreses de mitjans de comunicació, sinó també a tota persona que exerceixi una activitat periodística (par. 52). El fet que el vídeo s'hagués publicat a YouTube no impedeix considerar que es va realitzar amb fins exclusivament periodístics (par. 56).